

*Deze bijdrage is geschreven door de heer Kees Hulsman ten behoeve van de werkgroep Buitenland van het CDA. De gegevens zijn verzameld tijdens een CDJA studiereis naar Israël in de zomer van 1981. De heer Hulsman studeert sociologie der niet-westerse volken met het Midden-Oosten als specialisme.**

Oz we shalom, de religieuze vredesbeweging van Israel

Religieuze motieven spelen in het huidige Israël een steeds belangrijker rol bij het nemen van politieke beslissingen. Voor een goed begrip is het nodig kennis te nemen van de in Israël gebruikte religieuze argumenten. Dit is een noodzaak om de discussie in Israël met betrekking tot bezet gebied te begrijpen. Hierover bestaan helaas erg veel misverstanden. Het is zeker niet juist – zoals veelal beweerd wordt – dat alle religieuze Joden een vrede tussen Israël en de Arabische wereld in de weg staan.

Religieuze Joden vormen geen eenheid, noch in religieus, noch in politiek opzicht. Zo is er een belangrijke discussie gaande tussen sympathisanten van de Goesh Emoenim (blok der getrouwen) en Oz We Shalom (kracht en vrede) bewegingen over de door Israël in 1967 bezette gebieden. Het is moeilijk aan te geven wie in Israël religieus is en hoe groot hun aantal is. Ongeveer 15 % van de bevolking in Israël behoort tot de orthodoxie. Orthodoxe Joden steunen voor hun geloof op Thora en traditie. De orthodoxie vraagt op praktisch gebied erg veel van haar mensen. Naast orthodoxe Joden zijn er liberale

Joden. De liberalen menen dat Gods wetgeving aan Mozes op de Sinai geen letterlijk goddelijk dictaat is. Deze ge- en verboden kunnen volgens hen onthuld worden in een eigentijds kleed, waarbij rekening wordt gehouden met land en omstandigheden.¹ Aan de discussie over de door Israël in 1967 bezette gebieden op basis van Thora en traditie nemen hoofdzakelijk orthodoxe Joden deel.

Orthodoxe Joden zijn verdeeld over het Zionisme. Een deel van de orthodoxie gelooft niet in het Zionisme omdat het ontstaan is als een seculaire beweging. Niet de mens maar de Messias, die nog moet komen, kan de staat Israël herstellen. Zionistisch orthodoxe Joden zijn ook verdeeld. Een deel van hen sympathiseert met de idealen van de Goesh Emoenim beweging. Een ander deel sympathiseert met de Oz We Shalom beweging. Beide bewegingen verschillen over de vraag of het door Israël in 1967 bezette gebied al of niet geannexeerd had moeten worden. Oz We Shalom wil geen annexatie en bezetting van dit gebied.

De Zionistisch orthodoxe Joden zijn vooral binnen de Nationaal Religieuze Partij

* In de rubriek Documentatie worden notities, redevoeringen, brieven etc. over een voor de christen-democratie relevant thema opgenomen, die naar het oordeel van de redactie daarvoor in aanmerking komen en die niet elders reeds in CDA-verband werden gepubliceerd.

¹ Zie voor informatie over de verschillen tussen orthodoxe en liberale Joden het boekje *De Joden in Nederland* van W. F. Klein en M. Kopuit. Uitg. Van Gorcum, Assen, 1969.

(NRP) te vinden. Leden van deze partij maken onderscheid tussen religieus Zionisme en politiek Zionisme. Religieus Zionisme is geworteld in het Joodse geloof en is het religieus verlangen naar het land der Vaders.

Zo wordt, waar ook ter wereld o.a. bij Pesach, het Joodse Paasfeest, elk jaar de wens uitgesproken 'tot volgend jaar in Jerusaleem'. Zowel Oz We Shalom- als Goesh Emoënim aanhangers menen dat het politiek Zionisme is geworteld in het religieus Zionisme. De Oz We Shalom beweging meent ook dat de wortel van het politiek Zionisme naast het religieus Zionisme ook het negentiende eeuwse Europese nationalisme is. Nationalisme lijkt in het politieke Zionisme vaak de boventoon te voeren. De eerste politieke Zionisten waren niet religieus. Politiek Zionisme streeft naar de nationale wedergeboorte van het Joodse volk in een eigen land. Door de stichting van de staat Israël werd een belangrijk deel van dit doel verwerkelijkt. De totale verwerkelijking van het ideaal echter betekent volgens sommige Zionisten een terugkeer van alle Joden naar Israël. De bewaring van het Joodse karakter van de staat Israël wordt door de meeste aanhangers van beide genoemde groepen belangrijk gevonden.

Toename van religieus bewustzijn

In Israël valt volgens sommigen de afgelopen jaren een toename van religieus bewustzijn waar te nemen. Dit proces kwam vooral na 1967 op. Israël had een oorlog gewonnen. Militaire experts spraken van een buitengewone overwinning. Rabbijnen spraken van een wonder. Binnen zes dagen had Israël de West Bank, Gaza, Sinai en Golan veroverd. De West Bank, Gaza en de Golan behoorden in bijbelse tijden

tot het land Israël. Direct na de oorlog blies legerrabbin Goren (nu Israëls opperrabbin) de Shofar of ramshoorn. De op de Tempelberg geblazen shofar deed vele Israëliërs denken aan de shofar die door de priesters uit het leger van Jozua werd geblazen bij de inname van Jericho, ± 1250 jaar voor Christus.

Het proces van toename van religieus bewustzijn werd versterkt door de op Yom Kippoor, een belangrijke Joodse feestdag, begonnen oktoberoorlog in 1973. Deze oorlog vernietigde gevestigde waarheden over de Arabische wereld. Een wereld die voorheen in Israël sterk gekleineerd werd. Geloof in militaire kracht alleen bleek niet voldoende te zijn. Er ontstond een klimaat waarin het Joods nationaal bewustzijn steeds meer samenviel met Joods religieus bewustzijn. Zo kon het gebeuren dat in de niet religieuze stad Karmiël het gemeentebestuur een verbod uitvaardigde om varkensvlees te verkopen. Het eten van varkensvlees is volgens de Joodse religieuze wet verboden. Men voerde dit verbod in om het gevoel van Joodse identiteit te verstevigen.

Nationaal gevoel

Met een toename van het Joodse religieuze bewustzijn nam ook het Joods nationaal gevoel toe. Zionisme is Joods nationalisme. De grote Joodse filosoof Martin Buber waarschuwde al in de twintiger jaren van deze eeuw voor een vervorming van het Zionisme in de richting van Europees nationalistisch handelen.² De nationalistische bewegingen in Europa zijn zover gegaan dat zij voor hen vreemde naties uitsloten. 'Vreemde' volken werden gediscrimineerd, vervolgd en zelfs met uitroeiing bedreigd. Dit gebeurde in het zogenaamd geciviliseerde Europa en leidde

² Zie Bubers toespraak op het 12e Zionistische congres te Karlsbad in 1921. Gepubliceerd door Schocken (New York, 1969) in 'Israel and the world'. O.a. op basis van Bubers schrijven maken veel Oz We Shalom aanhangers onderscheid tussen nationalisme (het hebben van legitiem nationaal gevoel) en nationalistisch handelen (extreem nationalisme). Het is dit laatste waar zij zich tegen verzetten. Buber overigens was wel religieus, maar niet orthodox.

tot de moord op 6 miljoen Joden. Diegenen zijn aan deze massamoord schuldig die zich hier niet tegen hebben verzet. Dit is het merendeel van de Europeanen. Zo wisten bijvoorbeeld de geallieerden wat er gaande was in het vernietigingskamp Auschwitz. Zij hadden dit kamp kunnen bombarderen maar hebben dit niet gedaan.³

Martin Buber zag al aan het begin van onze eeuw de gevaren van een extreem nationalisme. Hij pleitte daarom voor een ander nationalisme. Hij wilde een Joods nationalisme, dat de Arabische bevolking van Palestina als gelijkwaardige partner zou accepteren. De houding van het Zionisme ten opzichte van de Arabische bevolking is van groot belang. Dit zal de testcase zijn voor het Zionisme, schreef hij. In het Oude Testament is vastgelegd, dat er één wet en één regel zal gelden voor het Joodse volk en de vreemdeling.⁴ Hieraan dient het Zionisme, aldus Buber, herkend te kunnen worden. Ook Chaim Weizmann, de eerste president van de staat Israël, wees hierop. Hij schreef dat hij er zeker van was dat de wereld de Joodse staat zal beoordelen naar hetgeen zij met de Arabieren doet.⁵ Helaas wordt de stem van de Zionisten die deze gedachten hoog houden vandaag veel te weinig gehoord.

Nationalisme in Israël gaat samen met grote angst voor de omringende volken. Dit is een reële angst die echter vaak door ultra-nationalistische groepen wordt aangewakkerd en versterkt. De grenzen van

1949 zijn 'Auschwitz grenzen' (onveilige grenzen). Terugtrekken naar de grenzen betekent zelfmoord. Het handvest van de PLO wordt vergeleken met Hitlers boek 'Mein Kampf'. Palestijnen worden vergeleken met Nazi's. Deze vergelijkingen zijn niet alleen onjuist, maar ook gevaarlijk. Het is onwettelijk om Palestijnen met Nazi's te vergelijken. Palestijnen willen en kunnen het Joodse volk niet uitroeien. Door deze vergelijking dreigt het zicht op het Israëlijs-Palestijns conflict los te raken van alle werkelijkheid. Daar waar een conflict een mythische dimensie krijgt dreigen de kansen op een oplossing te verminderen. Een voortdurende oorlog is echter noch in het belang van Israël, noch in het belang van de Palestijnen. Het gevaar van een mythische dimensie in het conflict is dat hierdoor onrechtvaardigheden kunnen worden begaan, die niet in eigen kring bekritiseerd worden. Zij kunnen zelfs worden gerechtvaardigd. Goesh Emoënim aanhangers rechtvaardigen door middel van dit vijandsbeeld van de Palestijnen vrijwel alle militaire optreden in bezet gebied. Er wordt gesproken over de grenzen van 1949 als 'Auschwitz grenzen'. Maar deze grenzen werden van 1949 tot 1967 in het geheel niet beschouwd als 'Auschwitz grenzen', zo schrijft Yehiam Weitz in het Israëlijsche blad *New Outlook*.⁶

Goesh Emoënim

Hoe kon de Goesh Emoënim beweging ontstaan en op welke groep mensen oefent zij vooral aantrekkingskracht? Na 1967

³ Dit werd vermeld door Israel Laurie van Yad Vashem - Jerusalem.

⁴ Zie Deuteronomium 10 : 19, Leviticus 19 : 34 en Leviticus 20 : 1-8 en Rashi's commentaren hierop. Rashi was een groot Joods theoloog.

⁵ Pag. 507 in Weizmann's autobiografie *In dienst van mijn volk*. Zie ook pag. 499 (Born, Assen, 1949).

⁶ *New Outlook*, oktober 1977. Palestijnse extremisten als Hoesseini, de grootmoefiti (Moslim religieus leider) van Jerusalem in 1968, Achmed Shoekairy, PLO leider tot 1968 en Georg Habash, leider extreem radicale Palestijnse splintergroeping, zijn zeker niet representatief voor het Palestijnse volk. Het handvest van de PLO (waar niet elke Palestijn voor 100% achter staat) is gericht tegen de staat Israël, niet tegen het Joodse volk. De geschiedenis van het Joodse volk heeft hen echter uiterst voorzichtig gemaakt.

jubelde een groot aantal rabbijnen over het wonder van de Israëliische overwinning. Israël had in deze door haar en Egypte ongewilde oorlog in zes dagen een groot gebied veroverd.⁷ In dit gebied lagen de Bijbelse plaatsen als (Oost)Jerusalem, Hebron, Bethlehem, etc. Veel orthodoxe Joden zagen deze overwinning als door God gegeven. En het in dit wonder door God gegeven land mag door het Joodse volk niet meer worden opgegeven. Dit land dient door Joden bewoond en bewerkt te worden. Het is daarom een heilige plicht zich in dit bezette gebied te vestigen. Tot 1973 concentreerde men zich sterk op Oost-Jerusalem. In andere delen van bezet gebied wilde de regering onder leiding van de Arbeiderspartij niet dat er nederzettingen in dichtbevolkt Arabisch gebied zouden komen. Toch is deze regel door orthodoxe Joden doorbroken. In 1968 boekte een groep van 73 orthodoxe Joden onder leiding van rabbijn Levinger alle kamers in het Parkhotel in het centrum van Hebron. Zij gaven voor het Joodse Paasfeest in Hebron te willen vieren. Kort hierop bleek echter, dat zij zich hier permanent wilden vestigen. De Israëliische regering was verdeeld over deze zaak. Abba Eban, minister van Buitenlandse Zaken en de ministers van de Mapam-partij waren sterk tegen een permanente vestiging. Uiteindelijk werd een compromis gevonden door de groep te verplaatsen naar een militair gebouw. Dit leidde tot de vestiging van de Joodse stad Kiryat Arba naast de Arabische stad Hebron. Een grote overwinning voor de nationalistische orthodoxe Joden.

Tot 1973 werden verder geen pogingen ondernomen zich in bevolkt Arabisch gebied te vestigen. Kort na de Oktoberoorlog in 1973 sloot Israël overeenkomsten met Egypte en Syrië waarbij kleine stukken land in de Sinai en de Golan wer-

den opgegeven. In bepaalde kringen van de orthodoxie leidde dit tot de vrees dat de regering eventueel bereid zou zijn alle bezette gebieden op te geven. Een groep van orthodoxe Joden kwam in 1974 bijeen in het huis van rabbijn Droeckman (nu de tweede man binnen de NRP). Deze bijeenkomst was het begin van de Goesh Emoënim beweging. De beweging moedigde openlijk mensen aan om zich in bezet bevolkt Arabisch gebied te vestigen. Dit tot groot ongenoegen van de toenmalige regering.

De tegenwerking van de Israëliische regering duurde echter niet lang. De positie van de voorstanders van de harde lijn in het kabinet werd sterker. Vooral nadat Shimon Peres in 1974 minister van Defensie werd, kreeg de Goesh Emoënim beweging meer mogelijkheden. Als minister van Defensie was Peres verantwoordelijk voor de militaire bezetting van West Bank en Gaza. Hij gaf de Goesh Emoënim aanhangers de kans om zich in een legerkamp bij Nabloes te vestigen (Qaddoem). Ook bij Ramallah gaf Peres Goesh Emoënim aanhangers de gelegenheid zich in een legerkamp te vestigen. Deze nederzetting werd Ofra genoemd. Met het vestigen van deze twee nederzettingen boekte de opkomende Goesh Emoënim beweging een grote overwinning. Later werd ook bij Jerusalem een Goesh Emoënim nederzetting gesticht (Ma'ale Adoënim). Tot 1977 waren deze drie nederzettingen de enige officieel niet toegestane nederzettingen in bezet gebied. Peres heeft met zijn handelen in deze dingen gedaan die niet in overeenstemming waren met de toenmalige regeringspolitiek ten aanzien van de bezette gebieden. Na de verkiezingsoverwinning van de Likoed-partij werden deze drie nederzettingen gelegaliseerd. De Goesh Emoënim haastte zich een plan te maken voor 12 nieuwe nederzettingen. In een snel

⁷ Dat deze oorlog ongewild was kan men lezen in Uri Avnery's *Israël zonder Zionisten*. Uitg. Elsevier, Amsterdam, 1970.

tempo werden in de komende jaren daarop nu ook in bevolkt bezet gebied nederzettingen gesticht. Van de Likoeed-regering kreeg de beweging geen beperkingen opgelegd.

Tijdens de regering van de Arbeiderspartij werden meest militair-strategische argumenten aangevoerd om nederzettingen te stichten. De officiële regeringspolitiek van de Arbeiderspartij was het *niet* stichten van nederzettingen in bevolkt gebied. De Likoeed heeft deze politiek laten varen. Vanaf 1977 wordt dan ook het stichten van nederzettingen in dicht bevolkt Arabisch gebied door de regering aangemoedigd. Volgens Hirsch Goodman, militaire correspondent voor de Jerusalem Post hebben al deze nederzettingen vrijwel geen militaire waarde. Hij meent zelfs dat de nieuwe nederzettingen obstakels zijn voor het leger. Hoe meer Joodse nederzettingen er in bezet gebied zijn, hoe meer militairen er nodig zijn om deze nederzettingen te beschermen. Meer militairen in bezet gebied leiden tot meer veiligheidscontroles. Meer veiligheidsmaatregelen hinderen de lokale bevolking in hun dagelijks leven, hetgeen weer tot meer verzet oproept bij deze bevolking. En dit heeft als resultaat meer militaire maatregelen. De nederzettingen zijn de aanleiding geweest tot meer onrust in bezet gebied. Israël's veiligheid is hier zeker niet mee gediend. In een tijd van oorlog moet het leger uitrukken naar meer dan zestig verschillende plaatsen in bezet gebied om de nederzettingen te beschermen tegen een vijandige omgeving. Een zo sterke noodzakelijke versnippering van het relatief kleine Israëlische leger is zeker niet bevordelijk voor Israël's veiligheid.⁸ De Oz We Shalom beweging realiseert zich dit.

De Nationaal Religieuze Partij

De Goesh Emoënim beweging is ontstaan binnen de NRP. Een van de leiders van

de Goesh Emoënim staat op de tweede plaats van deze partij. De jongerenbeweging binnen de NRP heeft een belangrijk aandeel in het bevorderen van nederzettingen in bezet gebied. Veel jongeren binnen deze organisatie sympathiseren met de Goesh Emoënim beweging. In 1974 oefende de jongerenorganisatie onder leiding van Zevoelon Hammer (nu minister van Onderwijs) met succes druk uit op de NRP-leiders. Zij wilden, dat de NRP in haar coalitie met de Arbeiderspartij meer aandacht zou schenken aan nieuwe nederzettingen. Erg veel jongeren uit deze jongerenorganisatie van de NRP wonen in deze nederzettingen. Zomer 1981 liet Shaoel Yahalom, de huidige voorzitter van de jongerenorganisatie, mij vlak voor de verkiezingen weten, de voorkeur te geven aan een coalitie tussen Likoeed en NRP boven een coalitie tussen Arbeiderspartij en NRP. De reden was, dat de Likoeed de NRP-jongeren geen beperkingen met betrekking tot nieuwe nederzettingen wil opleggen, zulks in contrast met de Arbeiderspartij.

Het is de jongeren gelukt om hun moederpartij te radicaliseren. Oud-NRP parlements lid David Glass meent dat dit een van de belangrijkste redenen is waarom de partij in de laatste verkiezingen gehalveerd is. De NRP had volgens Glass het accent op de Joodse religie en onderwijs in deze religie niet mogen opgeven. Het Joods religieuze accent echter schoof meer op de achtergrond en nationalistische elementen kwamen sterker naar voren. In de strijd om de nationalistische stemmers moet de NRP het altijd afleggen tegen de Likoeed en Techiya. Volgens Glass is het hard nodig dat de NRP-leden weer worden onderwezen in de waarden van het Jodendom. Voor de verkiezingen telde de NRP 12 parlementsleden. Onder hen waren twee personen die sympathiseerden met de Oz We Shalom beweging. David Glass was

⁸ New Outlook, mei 1980.

één van deze sympathisanten. Nu telt de partij slechts 6 parlementsleden. Glass is zijn zetel kwijtgeraakt. Hij meent dat vooral psychologische argumenten aangevoerd moeten worden om het enthousiasme van vooral jongeren voor de Goesh Emoenim-beweging te verklaren. Tot 1967 werden alleen de Arbeiderspartijen als pionierspartijen gezien.⁹ Hier waren de mensen die het belangrijkste aandeel hebben geleverd in de stichting van de staat Israël. Daarom voelden veel orthodoxe Joden zich in dit opzicht inferieur. Na 1967 kregen zij de kans om als pioniers op te treden. Zij namen het voortrekkerstouw om nieuwe nederzettingen te stichten. Er hangt een sfeer van romantiek rond de Goesh Emoenim beweging. Bovendien is de beweging jong en actief. De kennis van de Joodse religie is bij velen echter niet groot. Nationalistische elementen lijken belangrijker te zijn dan religieuze elementen. Al snel kreeg de Goesh Emoenim beweging steun van de niet religieuze nationalistische Likoed-partij. Voor vele NRP-jongeren ging de steun voor nederzettingen van de NRP en de Likoed niet ver genoeg. De Techiya-partij werd gesticht. Zij haalde bij de laatste verkiezingen 3 parlementszetels ten koste van de NRP.

Bij de Techiya-partij leeft de vrees dat de autonomiebesprekingen tussen Egypte en Israël over Palestijns zelfbestuur kunnen leiden tot het opgeven van bepaalde gebieden. Zij wil geen meter bezet land opgeven – ook niet als dit tot vrede met de omliggende Arabische landen zou kunnen leiden. Voor het eerst in de geschiedenis wordt nu een stuk land in plaats van een bepaald volk als bevrijd gezien. Voor de Techiya-partij, die geheel uit Goesh Emoe-

nim sympathisanten bestaat, is het een historische vergissing dat er nu Palestijnen in bezet gebied wonen. De verovering van het land wordt door velen van hen vergeleken met de verovering van het land Kana'an door de Israëlieten in de tijd van Jozua (\pm 1250 voor Christus). Rabbijn Shimon Golan, actief voor deze beweging, vindt dat de Palestijnen in het land Israël (tot Israël behoort volgens hem ook het bezette gebied) ook alle Joodse nederzettingen dienen te accepteren. Als zij dit niet doen, kunnen zij het land beter verlaten. Dr. Joseph Walk van de Oz We Shalom beweging merkte op dat de Goesh Emoenim haar uiterste best doet om de Palestijnen het land uit te werken. Hierbij wordt geweld niet geschuwd. Het doel heiligt de middelen. Het doel is een Joods Israël ten westen van de Jordaan. Om dit Joodse karakter te bewaren worden Palestijnen door middel van dreigbrieven, landonteigeningen en soms zelfs moordaanslagen aangespoord om hun heil buiten Israël en bezet gebied te zoeken.¹⁰

In de enkele jaren dat de Goesh Emoenim beweging actief is heeft zij in snel tempo meer invloed gekregen op belangrijke regeringsbesluiten ten aanzien van bezet gebied. Tot 1974 speelden vrijwel uitsluitend militair-strategische argumenten een rol om gebied bezet te houden. Tot 1977 zijn de militaire argumenten nog steeds belangrijk – maar toch vindt de Goesh Emoenim binnen regeringskringen steeds meer gehoor. Met de overwinning van de Likoed in 1977 vindt er een omslag plaats. Vanaf dat moment worden de Goesh Emoenim argumenten binnen de Israëliëse regering als volwaardig beschouwd. Dit maakt de huidige onderhandelingen met Egypte

⁹ De huidige Israëliëse Arbeiderspartij is een federatie tussen Ma'arach en Mapam. De Ma'arach is in 1968 ontstaan uit een fusie van Mapal, Achdoet Ha'avoda en Rafi.

¹⁰ Volgens Hillel Schenker van New Outlook waren hoogstwaarschijnlijk Goesh Emoenim aanhangers verantwoordelijk voor de moordaanslag op de Palestijnse burgemeester Bassam Shaka'a van Nabloes waarbij deze zijn beide benen verloor, 2 juli 1980.

over autonomie voor de Palestijnen in bezet gebied uiterst moeilijk. De autonomie-onderhandelingen vloeiden voort uit de in 1978 gesloten Camp David-akkoorden. Israëls optreden met betrekking tot bezet gebied (onder andere de voortgaande bouw van nederzettingen) maakt het voor de Palestijnen uiterst oninteressant om aan de autonomiebesprekingen deel te nemen. Welke zin hebben besprekingen over de toekomst van de West Bank en Gaza voor de Palestijnen? De toekomst van het gebied wordt immers door de Israëlis vastgelegd door de vestiging van steeds nieuwe nederzettingen. Minister Burg, de Israëlische minister van Binnenlandse Zaken, was zomer 1981 tijdens een gesprek hier uiterst duidelijk over. 'Nieuwe nederzettingen dienen de stichting van een Palestijnse staat in dit gebied onmogelijk te maken.' Minister Burg, lid van de NRP, was het ook niet eens met zijn partijgenoot prof. David Hartman die een Palestijnse staat niet wilde uitsluiten, mits deze Joodse nederzettingen in haar gebied zou accepteren. Minister Burg noemde prof. Hartman een minimalist, iemand die bereid is met het minimum genoeg te nemen. Minister Burg laat zich momenteel sterk leiden door de sterke Goesh Emoenim vleugel in zijn partij. Enkele jaren geleden was hij minister in een coalitiekabinet met de Arbeiderspartij. Toen waren zijn uitspraken met betrekking tot bezet gebied veel minder extreem. De Goesh Emoenim beweging heeft helaas kans gezien vrijwel de gehele NRP in haar richting te trekken.

Oz We Shalom

De Oz We Shalom beweging is in 1974 ontstaan. Directe aanleiding hiertoe waren het ontstaan en de activiteiten van de Goesh Emoenim beweging. De Oz We Shalom beweging probeert duidelijk te maken dat de argumenten van de Goesh Emoenim niet in overeenstemming met de Joodse religieuze geschriften zijn. Oz We Shalom secretaris, prof. Joseph Walk,

vindt Goesh Emoenim een nationalistische beweging met fascistoïde tendenzen. De basisideeën van de Oz We Shalom beweging zijn niet nieuw. Er is een grote verwantschap met de ideeën van de Ichoed-beweging van Martin Buber en Jehoeda Magnes van de Hebreeuwse Universiteit vóór het ontstaan van de staat Israël. Een aantal van de oudere leden van de Oz We Shalom groep was 40 jaar geleden ook in de Ichoed actief. Wij hebben reeds eerder opgemerkt dat Buber de Zionisten voor het westerse nationalisme waarschuwde. Het Joodse volk is van dit extreme nationalisme het slachtoffer geworden. Nu echter dreigen ultra-nationalistische Joden hetzelfde te doen als westerse nationalistten ten opzichte van de Joden deden. Ultra-nationalistische Joden echter willen het Palestijnse volk niet uitroeien. Zij zouden wel graag zien dat de Palestijnen Israël en bezet gebied zouden verlaten. De Oz We Shalom beweging verzet zich tegen deze opstelling.

De leden van de Oz We Shalom beweging zijn vooral in universitaire kring te vinden, onder onderwijzers, rabbijnen, leden van religieuze kibboetsim, etc. De gemiddelde leeftijd van Oz We Shalom sympathisanten is veel hoger dan die van Goesh Emoenim sympathisanten. De meeste leden komen van oorsprong uit de NRP. Velen echter hebben nu deze partij verlaten en zijn lid geworden van andere partijen zoals de Arbeiderspartij, Shelli en ook de ultra-orthodoxe Agoedat Israel partij. Oz We Shalom sympathisanten zijn niet bij de Likoeed en de fascistoïde Tchiya en Kach partijen te vinden, vertelde dr. Walk. De laatste partij die openlijk propageert dat alle Palestijnen het land dienen te verlaten heeft bij de laatste verkiezingen gelukkig geen zetel in het parlement gehaald. Kach, Tchiya en Likoeed tellen naast ook de NRP wél Goesh Emoenim aanhangers. Zowel de Goesh Emoenim als de Oz We Shalom groepen zijn bewegingen die niet louter op één partij zijn gericht. Beide bewegingen zijn klein. De Goesh

Emoenim beweging heeft een harde kern van ongeveer 600 mensen. Hier rond om heen telt de beweging enkele duizenden sympathisanten – hoofdzakelijk de bewoners van de nederzettingen in bezet gebied. Het is moeilijk aan te geven hoe groot de beweging precies is (met de Oz We Shalom groep is het niet anders) omdat men geen geregistreerde leden kent. De Goesh Emoenim heeft problemen voldoende mensen op de been te krijgen om haar ambitieuze plannen op de West Bank te verwezenlijken. Grote aantallen Joden zouden zich volgens hun plannen in dit gebied moeten vestigen. Van 1967 tot 1979 vestigden zich 60.000 mensen in bezet gebied (het merendeel van hen in Oost Jeruzalem). In dezelfde periode nam de Arabische bevolking in bezet gebied met 160.000 mensen toe. De politieke invloed van de Goesh Emoenim is momenteel onevenredig groot. Zij vindt steun bij de Likoeid, de Techiya en een groot aantal parlementsleden van de NRP en de Arbeiderspartij. Deze invloed heeft mede (niet alleen) te maken met het gevoerde Europese Midden-Oosten beleid. Dit beleid heeft sinds 1967 de positie van de extremen in verschillende Israëliische politieke partijen versterkt.¹¹

De Oz We Shalom beweging is kleiner. Haar harde kern telt ongeveer 250 mensen. Volgens David Glass sympathiseert ongeveer 15 % van de NRP-leden met deze beweging. De NRP telt nu 6 parlementsleden waaronder Abraham Melamed, een fervent Oz We Shalom sympathisant. Binnen de Arbeiderspartij steunt parlements-lid rabbijn Menachem Hacohen de beweging. De Oz We Shalom beweging is helaas lang niet zo bekend als de Goesh Emoenim beweging. De spectaculaire acties van de Goesh Emoenim trekken

nu eenmaal meer aandacht dan het rustige optreden van de Oz We Shalom beweging. Prof. Walk wijt het verschil in bekendheid ook voor een groot deel aan het verschil in financiële middelen van beide groepen. De Goesh Emoenim beweging krijgt grote financiële steun van bepaalde orthodox Joodse organisaties in de Verenigde Staten. Hiernaast zijn de argumenten die de Goesh Emoenim beweging hanteert in discussies ten opzichte van de Oz We Shalom beweging niet altijd even eerlijk. Zo schreven zij in een blad van de NRP een artikel waarin Oz We Shalom werd vergeleken met de links Zionistische Shelli partij. De Shelli werd vergeleken met de communistische Rakach. De Rakach partij werd op haar beurt weer vergeleken met de PLO. Uit het artikel werd geconcludeerd dat steun voor de Oz We Shalom beweging steun voor de PLO betekent. Het is onjuist en oneerlijk om tussen al deze genoemde groepen is-gelijk-tekens te plaatsen. Toch gebeurde dit. Het doel van deze vergelijking is om mensen in Israël af te schrikken om contact op te nemen met de Oz We Shalom beweging. Veel succes lijkt de Goesh Emoenim hier niet mee te hebben. Recentelijk worden bij veel debatten in Israël over de landbelofte en bezet gebied naast Goesh Emoenim vertegenwoordigers, ook Oz We Shalom vertegenwoordigers om hun reactie gevraagd.

Oriëntaalse en Westerse Joden¹²

In Israël kent men oriëntaalse en westerse Joden. Westerse Joden komen van oorsprong uit Oost- en West-Europa. Oriëntaalse Joden komen meest uit het Arabische Middellandse-zeegebied en uit de Arabische wereld. De Goesh Emoenim beweging krijgt haar steun vooral van

¹¹ Zie A.O. boekje nr. 1902 over de West Bank en Gaza, A.O. (Aktuele Onderwerpen)-reeks. Uitgave Stichting IVIO, postbus 37, Lelystad.

¹² In Israël wordt ook wel gesproken over Sefardische en Ashkenazische Joden. Echter niet alle Sefardische Joden zijn oriëntaalse Joden. Zie voor de discussie over Ashkenazim en Sefardim, New Outlook, augustus 1981.

westerse Joden. Onder degenen die zich in de West Bank vestigden zijn erg weinig oriëntaalse Joden te vinden. De Oz We Shalom groep daarentegen telt zowel westerse als oriëntaalse Joden. Volgens rabbijn Aaron Shuster, oud-opperrabbin in Amsterdam, zijn de verschillen tussen beide groepen meer cultureel dan religieus bepaald. Met betrekking tot de meeste zaken is dit juist, maar met betrekking tot vragen over landbezit blijken er grote verschillen tussen beide groepen te zijn. Opperrabbin Goren van de Ashkenazische Joden in Israël heeft overduidelijk voor de Goesh Emoënim standpunten gekozen. De Sefardische opperrabbin Ovadja Joseph doet dit niet.¹² In 1979 liet opperrabbin Ovadja Joseph weten voor het opgeven van bezet gebied onder bepaalde voorwaarden te zijn. Dit leidde tot uiterst felle reacties van Goesh Emoënim aanhangers. De argumentatie van de opperrabbin is vrijwel dezelfde als die van de Oz We Shalom beweging. Ovadja Joseph liet in een interview in 'New Outlook' weten ervan overtuigd te zijn dat 90 % van de Sefardische Joden in Israël (de helft van bevolking) zijn ideeën ondersteunt. Openlijke steun voor de ideeën van Ovadja Joseph kwam van de Agoëdat Israël partij. De belangrijke Jerusalem Post reageerde uiterst enthousiast. Ook Immanuel Jacovobitz, opperrabbin van Groot-Brittannië liet weten in ruil voor vrede voor het opgeven van bezet gebied te zijn.¹³ Dit betekent dat voor hen concessies met betrekking tot landbezit niet onmogelijk worden geacht.

Vaak wordt beweerd dat oriëntaalse Joden de Arabieren meer haten dan westerse Joden. Uit een onderzoek van 'New Outlook'¹² en gesprekken die ik zelf met oriëntaalse Joden heb gevoerd bleek dat dit beeld niet juist is. Toch hebben veel oriëntaalse Joden bij de laatste verkiezingen op de Likoed gestemd, welke partij

tegen het opgeven van de West Bank en Gaza is. Zij stemden echter niet op de Likoed vanwege deze ideeën. Zij stemden Likoed omdat 30 jaar regering van de Arbeiderspartij voor hen geen verbetering heeft gebracht. Men hoopte dat de Likoed meer aandacht aan hun positie zou schenken. Het is echter de vraag of de Likoed-regering wel zo'n verbetering voor de vaak arme oriëntaalse Joden heeft gebracht.¹²

Land en leven

De argumenten van de Oz We Shalom beweging tegen de bezetting van de West Bank en Gaza zijn talrijk. Voor een belangrijk deel zijn deze argumenten gebaseerd op Oude Testament en rabbijnse geschriften (Talmoed). Voor een deel zijn haar argumenten ook pragmatisch.

Voor orthodoxe Joden is hetgeen in het Oude Testament en commentaren staat bepalend voor hun handelen. Het is daarom noodzakelijk hier een aantal belangrijke gegevens uit Oude Testament en Talmoed te vermelden, die betekenis hebben voor de huidige politieke situatie.

In een discussie tussen de opperrabbijnen Goren en Joseph vroeg de laatste de eerste hoeveel levens de verdediging van de West Bank en Gaza alleen zou mogen kosten. 'Drie maal tweehonderdduizend' antwoorde rabbijn Goren.¹³

Het belangrijkste argument van de Oz We Shalom beweging is het argument van Pikoe-ach Nefesh. Dit houdt in dat leven belangrijker is dan land. Om levens van het eigen volk te redden kan het nodig zijn land op te geven volgens de Joodse religieuze voorschriften. Het Jodendom telt 613 ge- en verboden. Onder deze ge- en verboden is ook het verbod dat land dat door God aan het Joodse volk is gegeven niet afgestaan mag worden aan andere volken. Onder dit land valt ook de West Bank en Gaza dat door religieuze

¹³ New Outlook, oktober 1979.

Joden Judea en Samaria genoemd wordt. Hierover zijn de aanhangers van beide bewegingen het eens. De ge- en verboden mogen niet uitgevoerd worden als dit de dood van de uitvoerende persoon of personen zou betekenen. Echter drie geboden moeten altijd in acht worden genomen, ook als dit de eigen dood betekent. Deze drie geboden zijn:

- 1) Gij zult geen afgoden dienen,
 - 2) Gij zult niet doodslaan,
 - 3) Gij zult geen incest begaan (volgens het Oude Testament verboden huwelijken).
- De Goesh Emoënim beweging heeft echter een vierde gebod aan dit drietal toegevoegd: Gij zult geen land opgeven.¹⁴

Daarom kon opperrabbiijn Goren tot zijn schokkende uitspraak komen. Rabbiijn Shimon Golan vindt dat Pikoe-ach Nefesh alleen geldt voor individuele personen en niet voor een volk in de positie van Israël. Prof. Joseph Walk vindt Golans argument nonsens. Alsof een enkel leven belangrijker zou zijn dan dat van vele levens. Alsof ook een onderscheid gemaakt zou kunnen worden tussen het belang van één leven en het leven van een volk.

Rabbiijn Immanuel Jacobovitz wijst erop dat Massada niet het voorbeeld voor het Joodse volk dient te zijn. Tweeduizend jaar geleden vochten de Joden tot de laatste man op Massada tegen de Romeinen. De laatste Joden op Massada wilden zich niet overgeven en pleegden zelfmoord. Velen (gelukkig niet allen) in Israël zijn trots op de Joodse verdedigers van Massada. Zij vinden dat dit een voorbeeld voor de verdediging van Israël dient te zijn. Rabbiijn Jacobovitz vindt dit niet. Het voorbeeld voor Israël zou rabbiijn Yochanan Ben Zakai moeten zijn. Toen de Romein Vespasianus 2000 jaar geleden met zijn leger de stad Jerusalem belegerde zei Yochanan Ben Zakai tot zijn volk: 'Mijn kinderen,

waarom vernielen jullie deze stad en waarom zijn jullie er op uit om de Tempel te verwoesten? Want wat is het dat hij van jullie vraagt? Waarlijk hij vraagt niets van jullie behalve een boog of een pijl en hij zal van jullie weggaan'. De bevolking van Jerusalem antwoordde in overmoed dat zij Vespasianus zouden doden. Hierop verliet Rabbiijn Yochanan Ben Zakai de stad en vroeg Vespasianus toestemming om zich met zijn discipelen in Javne te vestigen om hier een gebedshuis te stichten. Vespasianus gaf Yochanan Ben Zakai deze toestemming.¹⁵ Dankzij de houding van Yochanan Ben Zakai en andere Joodse leiders die zijn voorbeeld volgden bestaat het Joodse volk nog. De Massadamentaliteit had allang tot uitroeiing van het Joodse volk geleid, meent rabbiijn Jacobovitz. De geboden van God zijn gegeven om bij te leven, niet om bij te sterven.

De huidige positie van Israël is door het bezet houden van de West Bank en Gaza zo verslechterd, dat haar bestaan bedreigd wordt, vinden vele Oz We Shalom sympathisanten. Vele landen hebben de banden met Israël verbroken. In Europa en de Verenigde Staten groeit steeds meer weerstand tegen Israëls bezettingspolitiek. De geïsoleerde positie achten zij voor het land uiterst gevaarlijk. Ook maakt Israëls harde opstelling het uiterst moeilijk om tot een vergelijk met de Palestijnen en de Arabische wereld te komen. Israël kan het onmogelijk volhouden om in een steeds voortdurende oorlogssituatie te leven. Rabbiijn Golan ziet deze problemen voor Israël minder somber in. Met de Arabische landen en de Palestijnen acht hij een vredesovereenkomst vrijwel niet mogelijk. Hij heeft grote twijfels ten aanzien van de vrede tussen Israël en Egypte. De Verenigde Staten zullen echter Israël niet in

¹⁴ Dit bleek uit een gesprek met prof. Walk.

¹⁵ Pag. 35 uit: *The fathers according to rabbi Nathan*. Vertaald in het engels door Judah Goldin. Yale University Press, 1955.

de steek laten, meent hij.

Prof. Joseph Walk wijst erop dat door Israël's houding het land niet alleen door de Arabische wereld bedreigd wordt, maar dat er ook een interne bedreiging is. In het bezette gebied wonen ongeveer 1.300.000 mensen. De bevolkingsgroei van deze Palestijnse bevolking is erg hoog. De bevolking is Israël niet erg vriendelijk gezind hetgeen geen wonder is gezien het optreden van Israël's militairen. Hoe zal Israël dit gebied ooit zonder geweld bezet kunnen houden? De nieuwe Joodse nederzettingen kosten handen vol geld en dit terwijl er jaarlijks enorme tekorten zijn. (De verdediging van de nederzettingen vergt erg veel van het Israëlische leger. Het Israëlische leger wordt steeds vaker gedwongen tegen de Palestijnse bevolking op te treden.)

De Palestijnse bevolking bedreigt ook het Joodse karakter van de staat Israël. Binnen Israël en bezet gebied wonen nu 3 miljoen Joden en bijna 2 miljoen Palestijnen. Binnen 30 à 40 jaar zullen er in dit gebied meer Palestijnen dan Joden wonen, als de groei van beide groepen zo doorgaat als de afgelopen 10 jaar. De Palestijnse bevolkingsgroei is hoog. De Joodse bevolkingsgroei is laag en bovendien komen er nauwelijks meer Joodse immigranten het land binnen. Rabbijn Shimon Golan ziet dit probleem. Hij gelooft echter dat God door middel van een wonder voor uitkomst zal zorgen. Prof. Walk's reactie is dat de Goesh Emoenim graag zelf voor dit wonder zullen zorgen door het leven van de Palestijnen ondragelijk te maken. Rabbijn Immanuel Jacobowitz wijst erop dat de halacha, de Joodse religieuze wetgeving, niet op wonderen is gebaseerd.

Rechtvaardigheid

De Joodse wet gebiedt dat het Joodse volk

rechtvaardig moet zijn. Rechtvaardig niet alleen ten opzichte van het eigen volk, maak ook ten opzichte van de vreemdeling. 'Daarom zult gij de vreemdeling liefde bewijzen, want vreemdelingen zijt gij geweest in het land Egypte' staat er in het Oude Testament.¹⁶

Goesh Emoenim ziet Palestijnen niet als vreemdelingen, maar als vijanden en daarom kan van deze liefde jegens de vreemdeling bij de Goesh Emoenim niet gesproken worden. Nog afgezien van het feit dat met betrekking tot de Paleslijnen niet van vreemdeling kan worden gesproken. Palestijnen zijn hiervoor te veel verwant aan het Joodse volk. Zij hebben al duizenden jren in dit land gewoond.¹⁷

De Goesh Emoenim meent dat door de verjoodsing van West Bank en Gaza het Messiaanse tijdperk dichterbij zal komen. Oz We Shalom verwijt de Goesh Emoenim beweging God een handje te willen helpen naar hun inzichten. De Goesh Emoenim beweging is een messianistische beweging. Een beweging te vergelijken met de beweging van Shabettai Zvi, ontstaan in het Turkije van de zeventiende eeuw. Shabettai Zvi meende dat hij de Messias was en wist voor korte tijd een groot aantal volgelingen om zich heen te verzamelen. De Goesh Emoenim kent geen messias in haar midden maar meent wel door haar activiteiten de komst van de Messias te kunnen bespoedigen. Zij heeft ook minder invloed dan de beweging van Shabettai Zvi.

Oudtestamentische beloften ¹⁸

God heeft het land Israël beloofd aan het Joodse volk. Hierover zijn beide bewegingen het eens. Echter tussen belofte en vervulling van een belofte kan geruime tijd zitten. Beloften zijn voorwaardelijk en beloften betekenen nog geen bezit.

¹⁶ Deuteronomium 10 : 19. Zie ook noot 6.

¹⁷ A.O. boekje nr. 1762 over Pastor Elias Chacour.

¹⁸ De argumenten in deze paragraaf komen alle van Oz We Shalom aanhangers; uit de Oz We Shalom informatiebladen 1, 2, 3 en 4 en/of uit gesprekken.

Abraham

Abraham wordt gezien als de vader van het Joodse volk. In het Oude Testament wordt beschreven hoe Abraham vanuit een ver land naar Kana'an trok. In dit land sluit God een verbond met hem. Het land wordt aan de nakomelingen van Abraham beloofd. Echter pas 400 jaar na deze belofte neemt het volk Israël het land in gebruik.¹⁹ Belofte gaat aan het in gebruik nemen vooraf. Tussen belofte en vervulling kan geruime tijd zitten. Het is echter niet aan de mens om deze tijd te bepalen. Door deze belofte is het Joodse volk aan het land verbonden. Echter dit verbond betekent nog geen eigendomsrecht. Nadat God Abraham het land beloofd had, sloot Abraham een compromis met Lot. Abraham en zijn neef Lot twisten over het land. Terwille van de vrede met zijn neef sloot Abraham een overeenkomst met Lot, waarbij hij een deel van het land aan hem afstond. Dit compromis had Abraham zeker niet gesloten als hij hierin een vermindering van de belofte had gezien. Abraham kon dit compromis sluiten, omdat hij een sterk vertrouwen in God had. Een sterk vertrouwen is een voorwaarde voor het in vervulling doen gaan van een belofte. 'En Abraham vertrouwde op de HERE en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid', staat in het boek Genesis (Gen. 15 : 6).

De Bijbel kent absolute en voorwaardelijke beloften. Een absolute belofte geldt altijd. De landbelofte is echter niet absoluut, maar is gebonden aan voorwaarden. Het land moet door het volk beleefd worden als een gave van God. Dit betekent,

dat er naar Gods Woord geleefd dient te worden. De Bijbel waarschuwt het volk Israël, dat wanneer het God los laat, het dan het land los zal moeten laten. Dit betekent niet dat God Zijn volk los zal laten. Wanneer het zich bekeert, zal Hij hen doen wederkeren naar het land der Vaders. Het zijn afgoderij en sociale ongerechtigheid, die het wonen in het land in gevaar brengen. Het zijn vooral de profeten Jesaja, Amos en Micha, die het volk op de sociale onrechtvaardigheden wijzen. Afgoderij en sociale onrechtvaardigheid blijken vaak samen te gaan. Het Zionisme is ontstaan als een seculiere beweging en niet uit geloof in Gods beloften. Veel orthodoxe Joden hebben hier moeite mee. Oz We Shalom kan dit aanvaarden, zolang de handelingen van de Zionisten niet in strijd zijn met de Oudtestamentische voorschriften. Daar waar de handelingen van sommige Zionisten (groepeerings) in strijd zijn met de Oudtestamentische voorschriften zal Oz We Shalom zich ertegen verzetten. Daarom ook verzetten men zich tegen de Goesh Emoënim beweging.

Belofte is geen bezit. Goed en oprecht handelen staan centraal bij de landbelofte. Het volk Israël kan het land pas in bezit nemen als de maat van het onrecht van de Amorieten vol is. Niet Israël, maar God bepaalt wanneer dit zo ver is. Belofte heft, volgens de Oz We Shalom beweging, ook niet automatisch het recht van anderen op. Alleen een rechtvaardig volk zal in het land kunnen leven.

De Oz We Shalom beweging verwijt de Goesh Emoënim beweging Gods beloften

¹⁹ Het land wordt in gebruik genomen, niet in bezit (de Goesh Emoënim spreekt over bezit). Het blijft Gods eigendom — zie o.a. Leviticus 25 : 23. Het boek Jozua laat zien dat Israëls overwinningen alle van Godswege gegeven zijn. Hieruit blijkt dat zij zelfs geen militaire claim op het gebied kan leggen, meent dr. P. B. Dirksen, Oud-Testamenticus aan de Leidse Universiteit. Als Israël Gods geboden verlaat zal zij het recht op landgebruik verliezen. Zie Jozua 23 en 24.

te verlagen tot waarzeggerij. Ook vindt Oz We Shalom het erg, dat de Goesh Emoenim beweging in binnen- en buitenland bij velen de indruk achter laat, dat de Joodse orthodoxie en de Joodse religie een hindernis op weg naar vrede zou zijn. Eerder is het tegenovergestelde het geval. Orthodoxe Joden laten nu binnen de Oz We Shalom beweging zien dat de religieuze argumenten van de Goesh Emoenim beweging weinig steek houden.

De Oz We Shalom beweging wijst erop, dat het Jodendom sterk ethisch gericht is. Golda Meir (premier van Israël 1969-1974) heeft eens gezegd dat zij het verschrikkelijk vond dat Israëlische soldaten in de oorlogen met de Arabische landen gedwongen waren te doden. De eerste Israëlische soldaten, die in bezet gebied dienst moesten doen, lieten weten moeite te hebben met een hard optreden tegen de Palestijnse bevolking. Dit probeerden zij ook zoveel mogelijk te vermijden. Vandaag echter treden militairen veel harder op. Het komt steeds veelvuldiger voor dat militairen fouten maken in hun optreden ten opzichte van de lokale bevolking. Het is erg dat deze fouten worden gemaakt. Het is nog erger dat de militairen nauwelijks onderzoek dulden naar de fouten van hun eigen mensen. Prof. Joseph Walk is bedroefd dat de Israëlische militairen hun ethisch bewustzijn verloren lijken te hebben.

Naast religieuze argumenten hanteert de Oz We Shalom beweging ook pragmatische argumenten tegen bezetting van Arabisch land. Het is vooral de grote en snel groeiende Palestijnse bevolking die de Israëlische pragmatici zorgen baart. Kort na de zesdaagse oorlog was Ben Goerion (tot 1965 Israëls premier) voor een terug-gave van vrijwel alle bezette gebied. Ben Goerion stond bekend als een voorstander van de harde lijn ten opzichte van de Arabische wereld. Hierbij verloor hij echter niet de realiteit uit het oog.

Prof. Joseph Walk is secretaris van de Oz We Shalom beweging. Hij was hoogleraar geschiedenis aan de Bar Ilan Universiteit en is nu verbonden aan het Leo Baek Instituut in Jerusalem. Leo Baeck was een belangrijke liberale rabbijn die de nazi-hel heeft overleefd. Het instituut probeert nu werken over het Duitse Jodendom tot 1933 voor publikatie gereed te maken. Prof. Walk ziet een nauwe band tussen het werk van het Leo Baeck Instituut en het werk van Oz We Shalom. Velen die betrokken zijn bij het Leo Baeck Instituut, zijn overlevenden van de nazi-hel in Duitsland.

Deze poging tot genocide (volkerenmoord) mag nooit herhaald worden. Daarom is het nodig dat Israël sterk is en blijft. Maar Israël mag daarbij niet blijven staan. Zij dient het initiatief te nemen om tot een oplossing van het Israëlisch-Arabisch conflict te komen. Een blijvende oorlogssituatie zal Israël nooit vol kunnen houden. Israël zal haar best moeten doen om tot een vergelijk met de Arabische landen en de Palestijnen te komen. De Oz We Shalom beweging vindt dat Israël tot vandaag uiterst weinig pogingen heeft ondernomen om tot vrede met haar Arabische burens te komen. De Oudtestamentische voorwaarden om in het land te leven mogen niet uit het oog worden verloren. Dus geen ongehoorzaamheid aan Gods geboden, geen afgoderij en sociale ongerechtigheid.

De naam van de beweging is niet voor niets Oz We Shalom. De naam betekent 'kracht en vrede'. Het is een naam die gebaseerd is op Psalm 29 : 11; 'De HERE zal Zijn volk sterkte verlenen, de HERE zal Zijn volk zegenen met vrede'. Dit zal ook geschieden, wanneer Israël zich aan Gods geboden houdt. Het is te hopen dat de beweging een bijdrage kan leveren aan een vrede tussen Israël en de Palestijnen. Een vrede waarbij beide volken ondanks alle conflict naar hunkeren.

Overzicht politieke partijen en coalities in Israël:

	aantal zetels in	1969	1973	1977	1981
	Shelli	3	1	1	—
	Arbeiderspartij	56	51	32	47
Het reli- gieuze blok	N.R.P.	12	10	12	6
	Tami	—	—	—	3
	Techiya	—	—	—	3
	Agoedat Israel	4	—	—	—
	Poale Agoedat Israel	2	5	5	4
	Likoed	32	39	45	48
	Dash	—	—	15	—
	Lijst Flatto Sharon	—	—	1	—
	Anderen	11	14	9	9
Totaal aantal parlementsleden		120	120	120	120

Coalities:

1973: Arbeiderspartij en NRP – samen 61 zetels. De NRP is onmisbaar voor de coalitie waardoor zij met haar Goesh Emoemim vleugel een erg grote invloed heeft.

1977: Likoed, NRP, Agoedat Israel, Poale Agoedat Israel en lijst Flatto Sharon – samen 63 zetels. Een maand later komt de Dash deze coalitie versterken. Hierdoor krijgen de regeringspartijen samen 78 zetels in het parlement. De Dash valt in deze regeringsperiode langzamerhand uiteen. Bij de verkiezingen in 1981 bestaat zij niet meer. Ook in deze coalitie is de invloed van de Joodse orthodoxie erg groot.

1981: Likoed, NRP, Agoedat Israel, Poale Agoedat Israel en Tami – samen 64 zetels. Ook ditmaal bleken de religieuze partijen onmisbaar in een coalitie. Minister Burg merkte zomer 1981 hierover op: 'De NRP werd in de verkiezingen gehalveerd, haar invloed is echter hetzelfde gebleven'.

Voor meer informatie over dit onderwerp:

Goesh Emoemim beweging, 14 Remezstr., Tel Aviv, Israël.

Oz We Shalom beweging, Postbus 4433, Jerusalem, Israël.

